

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 9 (Aralık/December 2022), s. 476-500.
Geliş Tarihi-Received: 15.11.2022
Kabul Tarihi-Accepted: 16.12.2022
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1205108

Derleme Türk Masallarının Çocuk Okurlar için Değiştirilmesi*

Text Modification on Turkish Fairy Tales for Children Readers

Neslihan YÜCELŞEN**
Funda YEŞİL***

Öz

Masal, anlatıldığı toplumun geçmişten güne uzanan kültür birikimini yansıtan bir aktarım aracı olması, sıra dışı konu, kişi ve mekân seçimi, zaman kavramından bağımsız olması, kendine özgü dil kullanımıyla sosyal bilimlerin pek çok alanının çalışma konuları arasına girmiş bir türdür. Bu alanların başında halk bilimi, halk edebiyatı ve çocuk edebiyatı gelmektedir. Metinler aynı olsa da sıralanan disiplinler arasında belirgin bir bakış açısı farkı vardır. Bu farklılık, metinlerin kullanılma ve incelenme durumlarını da etkiler. Çoğunlukla halk biliminin konusu olduğu düşünülen sözlü türler, yazıya geçirildiğinde halk edebiyatı alanına da dâhil olur. Genel bir kabulle yazıya geçirilme sürecinde metinlerin yapısı olabildiğince korunmaya çalışılır. Yazılı metinlerin çocuk okurlarla buluşturulabilmesi için ise, aksine, metinler üzerinde hedeflenen yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçlarına, yaşama bakış açısına, dil gelişimi özelliklerine, duyuşsal ve bilişsel gelişim özelliklerine uygunluk açısından kimi değişikliklerin yapılması gerekebilir. Çalışmada, Pertev Naili Boratav'ın derlediği halk masalları, Adnan Binyazar tarafından çocuk okurlar için değiştirilmiş biçimleriyle karşılaştırılarak metinler üzerinde yapılan değişiklikler incelenmiştir. Değişikliklerin olası nedenleri hem araştırmacı yazarların bakış açıları hem de dâhil oldukları disiplinlerde kabul edilen görüşler çerçevesinde tartışılmış, nitelikli çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler açısından değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda metinler üzerinde genişletme, indirgeme ve anlamsal dönüştürme işlemlerinin sezgisel bir yaklaşımla yapıldığı saptanmıştır. Masallar üzerinde en fazla yapılan değişimin genişletme olduğu, yapılan değişikliklerin masalların tür özelliklerini etkilemediği fakat iletilerini etkilediği ve yeni iletilerin alınmasını yolunu açtığı vargısına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Adnan Binyazar, çocuk edebiyatı, masal, metin değiştirim, metinlerarasılık.

Abstract

The fairy tale is a genre that has become a subject of study in many fields of social sciences with its being a means of transmission that reflects the cultural accumulation of the society in

* Bu makalenin bir bölümü, 11-12 Ekim 2019 tarihlerinde Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen "Ulusal Hikâye Anlatıcılığı Kongresi"nde sözlü olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-posta: neslihan.yucelsen@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1914-662X.

*** Sorumlu Yazar, Arş. Gör. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-posta: funda.yesil@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0519-1478.

which it is told from past to present, its unusual choice of subject, person and place, its independence from the concept of time, and its unique use of language. Folklore, folk literature and children's literature are among these fields. Although the texts are the same, there is a significant difference in perspective between the disciplines listed. This difference also affects the way texts are used and analysed. Oral genres, which are mostly considered to be the subject of folklore, are also included in the field of folk literature when they are written down. With a general acceptance, the structure of the texts is tried to be preserved as much as possible during the transcription process. On the contrary, in order to bring written texts together with children readers, some changes may need to be made on the texts in terms of suitability to the interests and needs of the targeted age group, their perspective on life, language development characteristics, affective and cognitive development characteristics. In this study, the folk tales compiled by Pertev Naili Boratav were compared with the versions modified by Adnan Binyazar for children readers and the changes made on the texts were analysed. The possible reasons for the changes were discussed within the framework of both the perspectives of the researcher authors and the views accepted in the disciplines they are involved in, and they were evaluated in terms of the features that should be found in qualified children's literature texts. As a result of the analysis, it was determined that the expansion, reduction and semantic transformation processes were carried out on the texts with an intuitive approach. It was concluded that the most common change made on the fairy tales was expansion, the changes made did not affect the genre features of the fairy tales, but they affected their messages and revealed new messages that could be received.

Keywords: Adnan Binyazar, children's literature, fairy tale, text modification, intertextuality.

Giriş

Bir toplum; dil, tarih ve kültür alanlarında ortaklıkların bulunması ve bu ortaklıkların paylaşılması ile oluşur. Toplumun bir arada tutan değerler bütünü ise kültürdür. Kültürün sonraki nesillere taşınması dil aracılığıyla gerçekleşir. Bu süreçte ninni, masal, tekerleme, destan gibi farklı edebî türler kültür oluşumuna katkı sağlamakla kalmaz, çocuğa dil farkındalığı kazandırmada büyük bir önem taşır. Çocuk edebiyatında büyük bir yer tutan bu edebî türler çocuğun dil becerileri ile birlikte toplumla olan iletişimini de geliştirir. Onların kendi kültürlerine ait eğilimleri tanıyabilmelerine; toplumsal ahlak kuralları, âdetler, sahip olunması gereken insani değerler konusunda bilgi edinebilmelerine yardımcı olur (Yavuz, 2019, s. 182). Bu edebî türlerin başında gelen masallar, insanların kendileriyle, içinde yaşadıkları toplumla veya daha geniş bir bakış açısıyla evrenle, tabiatla ilgili tarihî oluşum, fikir, istek ve izlenimlerini aktardıkları, az veya çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağıza geçme yoluyla günümüze ulaştırdıkları geleneksel anlatı örnekleridir (Acıpayamlı, 1978, s. 74). Aktarımları sırasında uğradıkları değişimlerle herkesten bir parça taşıyan, dolayısıyla toplumun ortak anlatısı olan masallar, hayale dayanır, sözlü gelenekte yaşar ve genel olarak insan ve hayvanlarla birlikte cadı, cin, dev, peri gibi doğüstü varlıkların başından geçen olayları da anlatır (TDK, 2005, s. 1349).

Başlangıçtan bu yana halk masalları, okuyazar olan veya olmayan insanların doğayı ve toplumsal düzeni algılama biçimlerini, ihtiyaç ve isteklerini ifade ettikleri bir sözlü anlatı biçimidir. Kültürel ifadelerin daha incelikli biçimlerinde ve gelişimlerinde halk hikâyelerinin ve masallarda yer alan motiflerin büyük rol oynadığı açıkça görülmektedir (Zipes, 2002, s. 2-9). Bir başka ifadeyle masallar, -anlatıldıkları topraklar için- barındırdıkları kodlardan dolayı bir *kültürel gen haritası* gibidir. Bu konularından ötürü araştırmacılar, sanatçılar hatta politikacılar masalları insanları ahlak, erdem, toplumsal cinsiyet rolleri gibi konularda eğitebilecekleri bir araç olarak görmüşlerdir (Ölçer ve Özünel, 2011, s. 60). Dilidüzgün (2018, s. 27), Maier'den (1987) masalların yazınbilim, toplumbilim, ruhbilim, antropoloji, eğitim gibi pek çok alanının inceleme konusu olduğunu aktardıktan sonra bu durumun temel sebebinin masalın zengin kültür birikiminin yanında gizemli bir tür olarak belirli değerleri içermesi ve insanlara ilginç gelmesi olduğunu ifade etmiştir.

Tarihsel dönemlerin tümünde ve bütün topluluklarda halk masalları, yüzyıllar boyunca ihtiyaçlara göre değiştirilerek nesilden nesle aktarılmıştır. Halk ve peri masallarının büyü gücü, yalnızca hayallerin sanatsal yansımaları olma iddiası taşımalarından kaynaklanır. Masallar bundan başka bir iddia taşımamakla insanlara, kendilerini gerçekleştirmek için hangi yolu izlemeleri gerektiğini görebilme özgürlüğü sunar. İnsanları gerçekliğe ilişkin yargılara varmaları ve hayatlarıyla ilgili düşünceleri için teşvik eder, onların özerkliklerine saygı duyar (Zipes, 2002, s. 22). Masalların geniş ve çeşitli bir kitle tarafından ilgi görmesi masal tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalardan biri, masalın okur kitlesidir. Masalların ilk kez nerede, ne zaman, kimler tarafından anlatıldığı belli olmadığı için kimler için anlatıldığı da belli değildir. Bu belirsizlik masalın tanımına da yansır. Bazı masal tanımlarında çocuklar masalın hedef okur kitlesi arasında gösterilirken bazılarında masalın özelliklerinden bahsedilir; kimin için anlatıldığı konusuna değinilmez.

Tezel'e (1990, s. 6) göre masal "olayların geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, Arap Bacı vb. kahramanları olan, belirli kişileri temsil etmeyen hikâye"dir. Boratav (1999, s. 75) masalı, "nesirle söylenmiş, dinlik ve büyü inancılardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa anlatı" olarak tanımlar. Masalların okur kitlesinden söz eden tanımlardan biri *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*'nde (2011, s. 811-812) geçer. Bu tanıma göre masal, "genellikle çocuklara anlatılan, çok eski çağlardan başlayarak halkın yarattığı ve yüzyıllar boyunca sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılan, içinde olağanüstü kişi ve olayların da yer aldığı, büyük ölçüde yaratıldığı kültürün evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili bakış açısını yansıtan, geleneksel anlatı türü"dür. Ayverdi (2008, s. 1971) de hazırladığı sözlükte masalın okur kitlesine değinir. Sözlükteki tanımlardan birinde "kulaktan kulağa nakledilerek zamanımıza kadar gelen ve olağanüstü maceralarla, kahramanlıklarla süslenmiş olan hayalî hikâye" olarak tanımlanan masal bir başkasında "öğretici ve öğüt verici çocuk hikâyesi, ahlaki dersler veren, ibret alınabilen alegorik eser" olarak ifade edilir ve bir anlamda okuru üzerinde düşünülmemiş halk masalıyla çocuklar için yazılmış sanat masalları birbirinden ayrılmış olur.

Pek çok araştırmacı, masalların özellikle çocuklar için yazılmadığı konusunda hemfikir fakat yazıya geçirilmesinin temel sebeplerinden birinin çocuklara okunacak zengin bir materyal sunmak olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Öyle ki masalları ilk kez yazıya aktaran Grimm Kardeşler kitaplarına *Ev ve Çocuk Masalları* adını verirler. Kitaplarının ilgi ile karşılanmasından sonra yaptığı açıklamada Wilhelm Grimm, bu durumun sebebinin masalların asırlar boyunca halk arasında yaşamış olmasının ve millî edebiyat ürünü olmasının yanı sıra kendine has sevimliliklerinin, *çocukluk günlerine* ait olmasının, insana hayatı boyunca altın bir öğreti olmasının da olduğunu belirtir (Ewig, 1990, s. 2). Sonuç olarak başlangıçta masallar çocuklar için anlatılmamış olsa da yazıya geçirilirken okurları arasında çocukların da olacağını düşünüldüğü söylenebilir.

Çocuk okurların masal dinleyicisi ve okuyucusu olarak betimlenmesi oldukça doğaldır. Çünkü masallar, ninni, tekerleme, bilmece gibi türlerle birlikte çocukların karşılaştığı ilk sözlü ürünler arasında yer alırlar. Çocuklar ana dillerinin nasıl kullanıldığını, bu dilin zenginliğini, inceliklerini ilk kez -diğer türlerden daha geniş ölçüde- masallarla ayırmasar (Boratav, 2021, s. 17). Aile içinde söylenen mâniler veya yanıtının bulunması zor olan bilmecelelerden çok masallara ilgi duyarlar (Tezel, 1990, s. 6). Bunun sebebi, masalların onların anlam evrenlerine yakın bir dünya sunması, gerçek olmayan bu anlatılar karşısında heyecanlanması, ürpermesi, gülmesidir (Gökşen, 1985, s. 63). Bu ilgi çocuklar okul çağına geldiklerinde de devam eder; tek fark sözlü anlatımın yerini büyük oranda yazılı anlatıma bırakmış olmasıdır.

Masalların, halk bilimi ve halk edebiyatının inceleme alanı olduğu gibi onlardan daha yeni bir alan olan çocuk edebiyatının da araştırma konuları arasında yer alması yukarıda da vurgulandığı gibi masal dinleyicilerinin ve okurlarının bir bölümünün çocuklardan oluşmasının doğal bir sonucudur. Gelecekle ilgili tasarıları olan yetişkinlerin aksine anda yaşayan ve mevcut durumun gelecekle ilişkisini kurabilecek yaşam deneyimine sahip olmayan çocuklar için okuduklarının veya dinlediklerinin ilerideki hayatlarını zenginleştireceği düşüncesi anlamsız bir vaattir. Bu sebeple okumaya veya dinlemeye devam etmeleri, karşılaştıkları masalların anlam dünyalarına yakın olmasına, ilgilerini çekmesine, merak uyandırmasına bağlıdır (Bettelheim, 2020, s. 14). Geleneksel masalların pek çoğu konusu bakımından bu özellikleri taşımaktadır, bununla birlikte konuya bakış açısı veya kullanılan dilin özellikleri bu masalların çocuklar için uygun olup olmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. Bu soruya bir yanıt verebilmek için Türk masallarının yazıya aktarım sürecine göz atmak yerinde olacaktır.

Türkiye’de masal sözlü bir tür olarak kabul edilmiş, masalları yazıya geçirme çalışmaları zayıf kalmıştır. Bu durumun en temel sebebi halk biliminin masalları yazıya geçirirken olduğu gibi bırakma, üzerinde hiçbir değişiklik yapmama eğilimidir. Bu eğilim bilimsel açıdan doğru olsa da masalların kalıplaşmasına ve kalıplarının dışına çıkamamasına yol açmıştır (Ölçer-Özünel, 2011, s. 63). Bir başka deyişle masalın dönemden döneme değiştirilmeden aktarılması onun *müzeleşmesine* neden olmuştur (Aktulum, 2013, s. 9).

Masalların yazıya geçirilmesinin gecikmesinin bir başka sebebi, sözlü ürünlerin uzun yıllar boyunca incelemeye ve araştırmaya değer bulunmamasıdır. Masallar, genellikle *çocukların* keyifli vakit geçirmesinin yolunu açan, gerçek olmayan, derinliksiz sözlü anlatılar olarak kabul görür (Helimoğlu-Yavuz, 2009, s. 20). Boratav (2021, s. 11), masal derlemelerini yayımlamadaki amacının Türk aydınlarının dikkatini masal derleme ve yayımlama konusuna çekmek olduğunu söyleyerek bu duruma vurgu yapar. Sakaoğlu (2010, s. 43) da masal araştırmaları yapmaya başladığı yıllarda karşılaştığı sorunların sebeplerini çalışma yapan araştırmacı olmaması ve Türkçe kaynak bulunmaması olarak açıklar.

Türk masalları hakkında incelemeler yapan ilk araştırmacıların Türk olmaması üstte sıralanan sebeplerden dolayı şaşırtıcı değildir. Türk masallarını derleyen ve yayımlayan ilk araştırmacı F. Wilhelm Radloff’tur (Arıcı, 2004, s. 161). Macar araştırmacı Ignoc Kunos da F. Wilhelm Radloff’un Türk halk edebiyatını konu alan sekiz ciltlik yapıtının sonuncusu olan *Osmanlı Türklerinin Halk Edebiyatına Mahsus* kitabına ön söz yazarak Türk halk masallarının özelliklerini aktarmıştır (Tezel, 1990, s. 9-11). Türk araştırmacıların masalları odak alan incelemeler yapması 1900’lerin ilk yıllarında başlamış; cumhuriyet döneminde ise yoğunlaşmıştır. Ziya Gökalp, Eflatun Cem Güney, Tahir Alangu ve Naki Tezel derledikleri masalları edebî biçim vererek yayımlamışlar; Pertev Naili Boratav, Mehmet Tuğrul, Ahmet Edip Uysal gibi araştırmacılar ve yazarlar da masallar üzerinde incelemeler yapmışlardır (Helimoğlu-Yavuz, 2009, s. 29).

Derleyenlerin bakış açılarındaki farklılıklardan dolayı masalların yazıya aktarılmasında izlenen ve herkesçe kabul gören bir yol olduğunu söyleyebilmek güçtür. Bununla birlikte araştırmacıların derledikleri masalları yayımlarken yazdıkları giriş veya sonuç bölümlerinde izledikleri yöntem hakkında bilgi vermelerinin sonraki araştırmalar için yol gösterici olduğu söylenebilir. Boratav (2021, s. 12), derlediği masalları yazıya aktarırken halk masalının sözlü gelenekle ulaştığı dil ve ifade olgunluğunu, *halk çeşnisini* olabildiğince korumaya çalıştığını ifade etmiş; *şive farklarını, bölgelere göre çeşitlenen dil bilgisi tasarruflarını; yalnız sözlü anlatmada işe yarayan, kitaba geçen metinde ise onun değerine zarar veren pürüzleri* ise değiştirdiğini veya metinden çıkardığını vurgulamıştır. Buradan

hareketle Boratav tarafından sözden yazıya aktarılan masallar üzerinde çok büyük değişiklikler yapılmadığı; gerektiğinde dil ve anlatım açısından müdahaleler yapılsa da metinlerin konusu, olay örgüsü, iletileri gibi unsurlarının değiştirilmediği sonucuna ulaşılabilir. Bu hâliyle derlenip yazıya aktarılan masalların, gelişim özellikleri dikkate alınmadığından çocuk okurlar için uygun olmasa da konusu çocukların dünyasına yakın olanlarının seçilerek onların anlayabileceği bir dil kullanımıyla yeniden yazılması çocuk edebiyatı alanına yarar sağlayabilir (Tezel, 1990, s. 17). Yeniden yazım sürecinde, yalnızca kullanılan dil üzerinde değişiklik yapılmasının yanında masalın çocuk edebiyatında yer tutabilmesi, çocuk okurlarca sevilerek okunabilmesi için kurgusu üzerinde de bazı düzenlemeler yapılması gerekebilir (Sarıyüce, 2012, s. 157). Binyazar'ın *On Beş Türk Masalı* adlı kitabı bu görüşlere uygun bir yeniden yazma örneğidir. Binyazar (2006, s. 6-7), kitabının ilk bölümünde bir kısmını Boratav'ın (1969) *Az Gittik Uz Gittik* adlı derlemesinden aldığı masalları *çocuk okurların ilgi alanlarını göz önünde bulundurarak* yeniden yazdığını ifade etmiştir. Çalışmada, sözü edilen masallar kaynak metinleriyle karşılaştırılarak yapılan metin değiştirme işlemleri tespit edilmiş; çocuk okur odağında bu değişikliklerin sebepleri ve yeniden yazılan masalların çocuk edebiyatında kabul gören temel niteliklere uygun olup olmadığı tartışılmıştır.

Bir metnin yeniden yazımında çeviri, koşuklaştırma, düzyazılaştırma, vezin dönüşümü, biçim dönüşümü gibi biçimsel veya anlamsal işlemlerden biri veya birçoğu yapılabilir (Aktulum, 2000, s. 142). Bir başka adlandırmayla değiştirilen metinler özetleme, sadeleştirme, kısaltma, bölme, açıklama, genişletme, birleştirme, yerine koyma, düzenleme, eksiltme gibi bir dizi işlemde geçebilirler (Durmuş, 2013, s. 393). Yapılan işlemler, metnin yeniden yazılma amacının ne olduğuna bağlıdır. Yetişkinler için üretilmiş metinleri, o dili ana dili olarak konuşan çocuklar için yeniden yazmak da bu amaçlar arasında gösterilir (Durmuş, 2013, s. 397).

Honeyfield (1977, s. 431), iki temel sadeleştirme biçiminden söz eder: Dilin sadeleştirilmesi ve içeriğin sadeleştirilmesi. Dilsel sadeleştirmede farklı seviyelere göre belirlenen kelime ve yapı özellikleri dikkate alınır. Dilsel sadeleştirmenin temel tekniklerinden biri açıklamadır. Açıklamaya duyulan ihtiyacın asıl sebebi, kelime kullanımının kısıtlı olmasıdır. Kelimelerin veya deyimlerin dilde pek çok farklı karşılığı olabilir, sadeleştirmede de bir metnin farklı kelimelerle yeniden ifade edilmesi yolu seçilebilir ve böylece bir kelimenin yerini bir kelime grubu alabilir. Bu durumda genellikle metinde genişleme söz konusu olur (Honeyfield, 1977, s. 433). İçeriğin sadeleştirilmesinde ise iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bir kitap veya hikâyenin yeniden yazılması ve böylece olay örgüsünün bütünüyle yeniden anlatılmasıdır (West, 1964'ten aktaran Honeyfield, 1977). İkinci yaklaşım ise metnin kısaltılmasıdır. Burada metnin özgün dili ve metinde yer alan olayların sırası büyük ölçüde takip edilir fakat daha az önemli olduğu düşünülen olaylar veya paragraflar metinden çıkarılabilir. Bununla birlikte, kimi ifadelerle anlam olarak aynı olmasa da işlevsel olarak eş değer bulunan ifadeler, çıkarılan parçaların yerine koyulabilir. Geleneksel sadeleştirme ile ilgili çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlardan ilki metnin genişlemesine yöneliktir. Genişleme sırasında bir anlatımın farklı sözcüklerle yeniden ifade edilmesiyle bilgi yoğunluğunda ve dolayısıyla içerikte bir azalma sağlanabilir. Ancak genişleme sonucunda artan kelime sayısı, okurun bazı bilgilere ulaşmak için daha fazla kelimenin bilgisine ulaşmasını gerektirebilir (Honeyfield, 1977, s. 434). Metnin genişletilmesi, metni bilişsel anlamda özgün versiyonundan daha basit bir hâle getirebilse de dilsel anlamda daha karmaşık bir yapıya dönüştürebilir. Metnin tematik yapısının vurgulanması için yeniden ifade etme, tekrarlama, bölme gibi bazı işlemler, daha uzun cümlelerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanabilir. Bu açıdan genişletme, okuma amacına yönelik olarak okura fayda sağlayabilir (Yano, Long ve Ross, 1994, s. 214). Başka bir görüşe göre, sadeleştirme

sürecinde özgün metindeki bazı anlam farklılıkları kaybolabilir. Bu sebeple herhangi bir anlam farklılığını kaybetmemenin önemli olduğu metinler için, söz gelimi yasal evraklarda, dilin basitleştirilmesi uygun değildir. Cümlelerin basitleştirilmesine yönelik metin sadeleştirmede, karmaşık metinlerin belirli söylem alanlarına özgü söz dizimlerine sahip olduğu bilgisi doğrultusunda işlem yapılır. Sadeleştirmede cümleler birbirlerinden bağımsız olarak ele alınır ve cümleler arası etkileşimler dikkate alınmaz. Bununla birlikte cümlelerin büyük ölçüde birleştirilmesi gerektiği varsayılır. Cümlelerin basitleştirilmesi aşamasında anlam, boğumlanma, noktalama işaretleri, bağlaçlar... vb. gibi çeşitli unsurlara göre bölünebileceği noktalar belirlenir (Chandrasekar, Doran ve Srinivas, 1996, s. 1042).

Bu çalışmada hedef masallar, üzerlerinde yapılan değişiklikler tespit edildikten sonra alanyazındaki değiştirim işlemlerine göre çözümlenmiştir. Çalışmada *sadeleştirme*, metni okuyacak hedef kitle göz önünde bulundurularak metni onların anlayacağı düzeye getirmek, anlaşılmasının güç olduğu düşünülen dil bilgisel unsurlar yerine hedef kitleye uygun dil bilgisel yapıları tercih etmek tanımını karşılayan değiştirimler için kullanılmıştır (Durmuş, 2013, s. 393-394). Bu tanımın sınırları içindeki değiştirim işlemleri saptanarak örneklendirilmiştir. *Genişletme* ise okurun anlama sürecinin kolaylaşması için metnin yer yer açılanarak sunulduğu, metnin hacminin büyüdüğü durumlar için kullanılmıştır (Durmuş, 2013, s. 394). Masallardaki bazı sözcüklerin günlük yaşamda daha fazla tercih edilen sözcük veya söz gruplarıyla değiştirilmesi metnin tümünü kapsamadığı için dil içi çeviri olarak değerlendirilmemiş; genişletme başlığı altında gösterilmiştir. Metinler üzerinde yapılan sadeleştirme ve genişletmelerin metnin içeriğinde yol açtığı içerik değişimlerine “anlamsal değiştirimler” başlığı altında yer verilmiştir. Anlatıların temel öğeleri olan yer, zaman, mekân, olay örgüsü ve kişilerle ilgili farklılıklar son kategoride yer almaktadır.

1. Yöntem

Bu çalışma doküman taraması yoluyla yapılmış nitel bir araştırmadır. Toplanan verilerin içeriklerinin çözümlenmesinde Yıldırım ve Şimşek’in (2021) yaklaşımı izlenmiştir. Dokümanların gözlem, görüşme gibi farklı veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanılmadığı, tek kaynak olduğu durumlarda toplanan verilerin analizinde örneklemin seçilmesi, temaların geliştirilmesi, analiz birimlerinin saptanması ve verilerin kullanılması aşamaları takip edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 197-201).

Pertev Naili Borataç’ın *Az Gittik Uz Gittik* adlı kitabında yer alan masallardan Adnan Binyazar tarafından seçilmiş ve değiştirilmiş sekiz metin, örneklem olarak belirlenmiştir. Bu örneklemin seçilmesinin sebebi, araştırmanın metin değiştirimini konu alması ve hem kaynak metinlerin hem de yeniden yazılmış metinlerin incelemeye dâhil edilebilmesi ölçütünü bu masalların karşılamasıdır.

Örneklemin belirlenmesinin ardından literatür taraması yapılmış, metinler yeniden yazılırken yapılan değiştirim işlemleri saptanarak her biri bir tema olarak belirlenmiştir. Belirlenen temalara karşılık gelen içeriklerin yapılan değiştirim işlemleriyle eşleştirilmesiyle birimler oluşturulmuştur. Analizin son basamağında, yapılan değiştirim işlemlerinin kaynak metinle yeniden yazılan metin arasında yarattığı anlam farkları yorumlanmıştır.

2. Bulgular

İncelenen masalların adları, Yarım-Hasan (YH), Kuzuları Aldatan Kurt (KAK), Bir Serçecik Varmış Göğsü Kınalanmış Gibi Kırmızı (BSV), Dev Baba (DB), Üşengeç mi Üşengeç Bir Oğlan (ÜO), Tık Sopam Tık (TS), Tencerecik (T), Nohut Oğlan (NO) olacak şekilde kodlanmıştır. Aşağıdaki tabloda bulunan değiştirim işlemlerinin ana başlıkları

Durmuş'un (2013) çalışmasından yararlanılarak alt başlıkları ise araştırmacılar tarafından metinlerin incelenmesi sonucunda oluşturulmuştur.

Tablo 1. Masallar üzerinde yapılan değişimler

MASALIN ADI	YH	KA K	BSV	DB	Ü O	TS	T	N O
Sadeleştirme								
Şiddet ifadelerinin değiştirilmesi veya metinden çıkarılması	X			X				X
Genel ahlak kurallarına uygun olmayan ifadelerin çıkarılması								X
Çocuklar için uygun olmadığı düşünülen ifadelerin çıkarılması	X			X				X
Sözlü anlatıma özgü kullarımların çıkarılması	X							X
Genişletme								
Sözcüklerin güncel karşılıklarıyla değiştirilmesi	X		X	X		X		X
Açıklama yapılması	X	X	X	X	X	X	X	X
Masal türüne özgü bilgi verilmesi				X	X	X	X	
Kişilerin özelliklerinin ayrıntılı tanıtılması	X	X	X	X	X			X
Çocuklara yaşam bilgisi verilmesi	X	X	X	X	X			
Çocuklara edebî zevk kazandırılması	X	X	X	X	X			
Rastlantısal olayların neden-sonuç ilişkisi içinde sunulması	X		X	X				X
Toplumsal cinsiyet rollerinin tanıtılması		X			X			X
Çocuğun aile içindeki konumunun vurgulanması		X						X
Anne ve babaların çocukları üzerinde yaptırımları olabileceğinin vurgulanması					X	X		
Evliliğin toplumsal yaşam içindeki konumunun vurgulanması				X	X	X		X
Toplum tarafından hoş görülmemeyen durumların vurgulanması					X			
İyi insan olmanın kazançlarının, kötü insan olmanın zararlarının vurgulanması	X				X	X		X
Anlamsal değişimler								
Metne ileti ekleme	X		X		X	X	X	X
Metindeki iletiyi çıkarma								X
Anlatı unsurlarındaki değişiklikler								
Metnin başlığını değiştirme	X	X	X		X	X		
Metne kişi / kişiler ekleme	X		X					X
Metinden kişi / kişiler çıkarma								

Metindeki kişileri değiştirme	X							
Metnin olay örgüsünü değiştirme	X		X					X
Metnin mekânını değiştirme								-
Metnin zamanını değiştirme								-
Metnin anlatıcısını değiştirme								-

Tablo 1’de işaret edildiği gibi masallar üzerinde en fazla genişletme işlemi yapılmıştır. Sıklıklarına göre sıralandığında *kişilerin özelliklerinin ayrıntılı tanıtılması, çocuklara yaşam bilgisi verilmesi, çocuklara edebî zevk kazandırılması* başlıklarının ilk sıralarda yer aldığı görülür. Aşağıdaki başlıklar altında, yapılan işlemlerle ilgili bilgilere ve metinlerden alınan örneklerle yer verilmiştir.

2.1. Sadeleştirmelere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında incelenen masallar üzerinde yapılan sadeleştirmeler metinlerden alınan örnek anlatım birimleriyle gösterilmiştir.

Şiddet ifadelerinin değiştirilmesi veya metinden çıkarılması

Kaynak masallarda yer alan dövme, öldürme gibi şiddet içeren eylemler çocuk okurlar için yeniden yazılan masallardan genellikle çıkarılmıştır veya bu masalların olay örgüsü değiştirilmiştir. Yapılan değişikliklerle ilgili örnekler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Şiddet ifadelerinin değiştirilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
“... Be karı, demiş, bu gidişle bunlar bizi aç bırakacaklar. İyisi mi yarın sen bir kazan su kızdır da çağır bunları: ‘Gelin çocuklarım sizi yıkayayım’ de, hepsini kızgın suda öldür... Kocakarı da öyle yapmış, hepsini kızgın suda öldürmüş.” (Boratav, 1969, s. 328).	“... Gün ağarırken yatağından kalkmış, çocukları bir kalbura doldurarak tarlanın yolunu tutmuş. Tarlaya gelince, ‘nasıl olsa bunlar birer nohut, tarlayı görünce nohutluklarını anımsayıp çocukluklarını unuturlar,’ diye düşünmüş, çocukları toprağın yüzüne serpmiş. Düşündüğü gibi olmuş, toprağa serpilmiş çocukların hiçbirinden bir daha ses çıkmamış...” (Binyazar, 2005, s. 16).
“... Kapının mandalındayım ana, demiş çocuk. Beni öldürmezsen inirim...” (Boratav, 1969, s. 328).	“... Ah, hâlimi hiç sorma, kalbura sıkışıp kaldım, çıkamıyorum bir türlü. Beni burada bırakmayın, kurtarın!.. “ (Binyazar, 2005, s. 16).
“... Şu Yarım-Horoz denen herifi kaz damına kapatın. Kazlar didikleyip öldürüversinler de kurtuluverelim...” (Boratav, 1969, s. 35).	“... ‘Kapatın şu saygısız kaz kümesine de kazlar didikleye didikleye canının yarısını da alsınlar; bir daha ağzını açıp para mara istemesin!’ diye gürelemiş...” (Binyazar, 2005, s. 44).
“... Cellad oradan bir kuş vurup kızın gömleğini kana bular...” (Boratav, 1969, s. 71).	“... Cellat da serçeparmağını kesmiş, gömleğini kana bulamış, padişaha götürmek üzere yola çıkmış...” (Binyazar, 2005, s. 144).

"... Padişahın oğlu gazaba gelir, çobanı bir temiz dövdükten sonra kovar..." (Boratav, 1969, s. 73).	"... 'Defol karşımdan! Senin yerine başka bir çoban tutacağım.' ..." (Binyazar, 2005, s. 147).
--	--

Genel ahlak kurallarına uygun olmayan ifadelerin çıkarılması

Hırsızlık, yalan söyleme, insanları kandırma ve benzeri davranışların yer aldığı Nohut Oğlan masalı üzerinde değişiklik yapılarak çocuklar için kötü örnek olabilecek bir durum masaldan çıkarılmıştır. Çıkarılan kısım Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Ahlak kurallarına uygun olmayan ifadelerin değiştirilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Baba, padişah beni cebine koyar. Sen arkamızdan gel. Ben cebini delerim, sen de bütün paralarını toplarsın..." (Boratav, 1969, s. 330).	-

Çocuklar için uygun olmadığı düşünülen ifadelerin çıkarılması

Kaynak masallardaki bazı sözcükler, söz grupları veya olay örgüsünde çocuklar için uygun olmadığı düşünülen durumlar üzerinde değişiklikler yapılmış veya ilgili bölümler metinlerden çıkarılmıştır. Tablo 4'te bu değişikliklere ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Tablo 4. Çocuklar için uygun olmayan ifadelerin değiştirilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Yolda çiş gelmiş, oturmuş işemeye. Nohut ciğerin içinden: 'Ört, ayıp yerleri görüyorum.' diye bağırması..." (Boratav, 1969, s. 331).	-
"... Canavar yorulmuş, topallamaya başlamış. Yarım-Horoz: 'Ne oldu?' deyince, canavar: 'Çok yoruldum, gidemeyeceğim.' diye sızlanmaya başlamış. Yarım-Horoz: 'Öyleyse gir g.tüme.' demiş..." (Boratav, 1969, s. 34).	"... Epeyce yürümüşler. Kurt yürümekten yorulmuş. 'O şimşek gibi koşan yurt da yorulur mu,' demeyin, o da can taşıyor, yorulur tabii! Yarım Hasan acımuş, 'Yorulduysan gel cebime gir, öyle yürüyelim,' demiş..." (Binyazar, 2005, s. 25).
"... Pekmezci korkusundan küt diye düşüp ölmüş..." (Boratav, 1969, s. 329).	"... Sesi duyup ortada kimseyi göremeyince adam cin çarptı sanıp oraya yığılmış. Adam orada baygın yatadursun..." (Binyazar, 2005, s. 17).
"... Hangi çocuklar karı? Yoksa sapıttın mı?..." (Boratav, 1969, s. 327).	-

Sözlü anlatıma özgü kullanımlarının çıkarılması

Kaynak masallardan ikisinde sözlü anlatıma özgü kullanımlar mevcuttur. Masalların yeniden yazımında bu ifadelerin metinlerden çıkarıldığı bulgulanmıştır. İlgili ifadeler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sözlü anlatıma özgü ifadelerin metinlerden çıkarılmasıyla ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Kuzu kebabından bana da bir lokmacık verdi. Dereden geçiyordum, kurbağalar 'vak vak vak' deyince ben de sandım ki 'bırak, bırak, bırak...' diyorlar. Bıraktım da geldim..." (Boratav, 1969, s. 332).	-
"... Şimdi öyle yaşayıp durur. Dün buradan geçti, cümleye selam etti..." (Boratav, 1969, s. 37).	-

2.2. Genişletmelere İlişkin Bulgular

Sözcüklerin güncel karşılıklarıyla değiştirilmesi

Kaynak masallardaki pek çok sözcük, hedef masallarda güncel yaşamda daha çok tercih edilen sözcüklerle veya Türkçe karşılıklarıyla yer almaktadır. Tablo 6'da bu değişikliklere örnekler verilmiştir.

Tablo 6. Sözcüklerin değiştirilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... 'Korkumdan' dermiş 'kırk kantar yağım eriyor.' 'Be,' demişler 'senin kendin yoksun beş dirhem, nerden oluyor da kırk kantar yağın eriyor?'..." (Boratav, 1969, s. 60).	"... 'Oysa göğü tutacağım diye benim kırk kilo yağım eridi.' 'Hah hah haaa... Demek kırk kilo yağın eridi?... Bre küçüğüm, senin gramın ne ki kırk kilo yağın erisin! Hah hah hah!'" (Binyazar, 2005, s. 12).
"... Bir kocakarı bir de onun kocası varmış..." (Boratav, 1969, s. 327).	"... Zamanın birinde bir yaşlı karı-koca varmış..." (Binyazar, 2005, s. 12).
"... Tam da o sırada padişah <i>tebdil-i kıyafet</i> oralardan geçiyormuş..." (Boratav, 1969, s. 329).	"... O ülkenin padişahı zaman zaman köylü kılığına girerek topraklarında dolaşır, halkın ne yapıp ettiğini yakından görmek istermiş..." (Binyazar, 2005, s. 17-18).
"... Hiç üzülmeysin, bu işin çaresi var. Babamızın lalasını çağıralım, ona derdimizi anlatalım..." (Boratav, 1969, s. 69).	"... Boşuna konuşup duruyoruz. Babama açamasak da danışmanına açarız derdimizi..." (Binyazar, 2005, s. 141).
"... Ertesi gün bir ebe hanım lohosadan	"... Er sabahta bir kadını doğurtup evine

dönüyormuş..." (Boratav, 1969, s. 255).	dönmekte olan bir ebe kadın..." (Binyazar, 2005, s. 75).
"... Çok fakirmiş..." (Boratav, 1969, s. 33).	"... Köyün en yoksuluymuş Yarım Hasan..." (Binyazar, 2005, s. 40).

Açıklama yapılması

Kaynak masalarda anlamı çocuk okurlar için yeterince açık olmayan ifadeler açıklanarak yeniden yazılmıştır. Açıklama örneklerine Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Açıklama örnekleri

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Neden yapıyorsun böyle?..." (Boratav, 1969, s. 11).	"... Niye böyle sırtüstü yatıp bacaklarını yukarıya kaldırıyor, durmadan titriyorsun?..." (Binyazar, 2005, s. 12).
"... Koyun hemen eve dönmüş. Bahçede bir kuyu kazmış, içine odunları, çalıları yığmış, iyice yakmış; kuyunun ağzını çalı çırpıyla örtmüş, üstüne de kaba bir minder koymuş..." (Boratav, 1969, s. 42).	"... Koyun bir şey sezmesin diye hiç üstelemeden oradan ayrılmış. O gelinceye kadar bahçeye derin bir kuyu kazmış. Kuyunun dibini samanla doldurmuş, ağzını çalı çırpıyla kapatmış. Üstüne yeşil ot sererek evin önünü çayırığa çevirmiş. Onun üstüne de bol yünlü bir minder koymuş..." (Binyazar, 2005, s. 31).
"... nafakalarını böylece çıkarırlarmış..." (Boratav, 1969, s. 255).	"... Geçimleri bir ipliğin ucunda..." (Binyazar, 2005, s. 74).
"... Biraz hoş-beş ettikten sonra Yarım-Horoz gitmeye davranmış. Tilki: 'Seninle ben de gideyim. Oraları bir gezip göreyim' demiş..." (Boratav, 1969, s. 34).	"... Oradan buradan konuşmuşlar; tilki de onlarla birlikte gelmek istediğini bildirmiş..." (Binyazar, 2005, s. 42).
"... Bir gün yorulmuş, bir ağaca dayanmış yorgunluktan: 'of, of!' diye bağırması..." (Boratav, 1969, s. 251).	"... Gün sektirmeden sırtında odun taşıyan küçük bir çocuk yorulmaz mı? Yorgunluktan bitkin düştüğü bir gün, Keloğlan odunları sırtından indirmiş, bir ağacın dibinde otururken 'Oofffff!' demiş..." (Binyazar, 2005, s. 131).

Masal türüne özgü bilgi verilmesi

Çocuklara okuduklarının gerçek yaşamda mümkün olmayacağını sezdirilmesi için hedef masalara metnin masal olduğunun vurgulandığı bölümler eklenmiştir. Eklenen bölüm örnekleri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Masal türüne özgü bilgi verilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	"... Masalarda vakit tez geçermiş..." (Binyazar, 2005, s. 54).

-	"... İşte, bu masal, üşengeç bir oğlanın öyküsü..." (Binyazar, 2005, s. 48).
-	"... 'Tencerenin de masalı mı olur?' demeyin. Her şeyin bir yüzü gerçek, bir yüzü masal..." (Binyazar, 2005, s. 74).
-	"... Hiç Keloğlan'ın varlığı olduğunu anlatan bir masalı okudunuz mu? Okumamışsınızdır. Varlığı olsa, kelin kafasında saç olurdu. Masalarda tam takır kafasıyla karşımıza çıkar Keloğlan. Allahtan, kafasının içi tamtakır değil de sürükleyip götürüyor yaşamı..." (Binyazar, 2005, s. 130).

Kişilerin özelliklerinin ayrıntılı tanıtılması

Yeniden yazılan masalların neredeyse tümünde kişiler tanıtılırken kaynak masallardaki bilgiler ayrıntılandırılmıştır. Bu konudaki örnekler Tablo 9'a işlenmiştir.

Tablo 9. Kişilerin ayrıntılı tanıtılmasıyla ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"Göğsü kınalı serçe kuşu vardır, ufacık..." (Boratav, 1969, s. 60).	"... Ormanın tarlalara yakın yerinde bir serçecik varmış. Göğsü kınalanmış gibi kırmızı. Tüyleri renk renk, sipsivri gagalı, bir lokma bir serçecik..." (Binyazar, 2005, s. 9).
"... Bir köyde Yarım Horoz adında bir adam varmış. Çok fakirmiş." (Boratav, 1969, s. 33).	"... Köyün birinde Yarım Hasan adında biri varmış. Niye ona Yarım Hasan diyorlar kimsenin bildiği yokmuş. Yedi aylık doğmuş, ufarakmış, ondan mı; görünümü çelimsizmiş ondan mı; ortalarda bir 'Yarım Hasan' dır gidiyormuş. Köyün en yoksuluymuş Yarım Hasan..." (Binyazar, 2005, s. 40).
-	"... Yarım Hasan gönlü bol adam." (Binyazar, 2005, s. 9).
-	"... Danışman, az sözlü, iş yapan, erdemli bir kişiymiş..." (Binyazar, 2005, s. 142).

Çocuklara yaşam bilgisi verilmesi

Hedef metinler yazılırken çocuklara toplum hayatı ve tabiat hakkında bilgiler verilen bölümlerin eklendiği bulgulanmıştır. Sözü edilen bölümlerin örnekleri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Çocuklara yaşam bilgisi verilmesiyle ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	"... Acıktı mı ağaç deliklerinde artık iyice kuruyup kalmış kurtçukları toplar, karnını öyle doyurmuş. Gülburnu, çitlembik, ketentohumu en iyi yiyecekleri... Suyu nereden mi içermiş? Hani, yağmur yağınca yemyeşil, dipdiri yaprakların üzerinde oynar gibi damlacıklar olur; çeşmesi oymuş serçeciğin..." (Binyazar, 2005, s. 10).
-	"... Hırsızın işi gece başlar..." (Binyazar, 2005, s. 21).
-	"... Paranın yüzü sıcaktır, derler; alması kolaydır da geri vermesi zordur!.." (Binyazar, 2005, s. 41).
-	"... Yabandomuzu, burnunu toprağa gömerek, gülsün mü, düşünsün mü bilemeden; dünyayı kendi kafa çemberinin çapıyla algılayan budalaların yaptığı gibi uzaklaşmış serçeciğin yanından..." (Binyazar, 2005, s. 13).
-	"... Yaşlılık yaratıklara olgunluk kazandırsa da..." (Binyazar, 2005, s. 12).
-	"... Eski Türkler arasında, 'Eringene bulut yük olur' diye bir atasözü vardır. Bir işi yapmakta isteksiz davrananlara Anadolu'da 'eringen' ya da 'üşengeç' derler..." (Binyazar, 2005, s. 48).
-	"... Gün dediğinin hükmü ne, dağda bayırda çalışanlar bilirler; bir de bakarsın gün batmış, akşam olmuş..." (Binyazar, 2005, s. 50).
-	"... 'O şimşek gibi koşan kurt da yorulur mu,' demeyin, o da can taşıyor, yorulur tabii!" (Binyazar, 2005, s. 41-42).
-	"... Ağaya ne gerek var? İşte tarla, işte öküzler... Sürün, ekin, biçin, ürününüzü sağlıklı yiyin..." (Binyazar, 2005, s. 47).

	“Şunu unutma Kel Ağa, bir şeyi elde etmekten çok elde tutmak önemlidir. Ananın sözünü dinleyip elinde tutmayı beceremedin. Aldandın. Şimdi beni dinle! Mutsuzluğa kapılmak yok...” (Binyazar, 2005, s. 136).
--	--

Çocuklara edebî zevk kazandırılması

Kaynak metinlerdeki betimlemeler, hedef metinlerde daha ayrıntılı ve geniş biçimde yer almaktadır. İlgili örnekler Tablo 11’ yer almaktadır.

Tablo 11. Çocuklara edebî zevk kazandırma amacıyla yapılan genişletme örnekleri

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
“... Koyun her gün otlamaya gidermiş. Bütün gün otlar, otlar, memelerini sütle doldururmuş...” (Boratav, 1969, s. 41).	“... Daha bahar soğukları sürdüğünden annesi otlamaya giderken kuzucukları evde bırakıyormuş. Koyun, otu bol tarlalara gidiyor, memelerini sütle dolduruyormuş. Akşam olup eve dönünce, kuzular memeye saldırıp bin bir çiçeğin kokusu sinmiş sütle karınlarını doyuruyorlarmış. Karanlık bastırınca yerlerine uzanıyor, sabaha kadar mışıl mışıl uyuyorlarmış...” (Binyazar, 2005, s. 25).
“... Bir gün kadın gene ipliğini eğirmiş, kızına vermiş. Kız pazarda ipliği satmış; bunun parasıyla ekmek alacağı yerde, küçücük bir tencere satılıyormuş, o tencere pek hoşuna gitmiş, parayı vermiş, onu almış...” (Boratav, 1969, s. 225).	“... Kız erkenden uyanmış. Binlerce kuşun çılginca ötüştüğü ışıklı bir sabah... Elini yüzünü yıkamış, sabaha kadar ip büken anası yorgunluktan derin uykularda, ip keleplerini koluna geçirmiş, pazarın yolunu tutmuş. Anası ipliği öyle ince eğiriyormuş ki daha pazarın girişinde onlara alıcı buluyormuş kız. O gün de karşısına malın iyisinden anlayan biri çıkmış, iplikleri anında satıvermiş. Fırına gidip ekmek alacakken, bir satıcının elinde, gözüne, o küçücük, iyiliksever, yürekli, güzelden anlar, ayaksız yürüyen tencerecik ilişmiş. Olur mu, olmaz mı diye düşünmeden ekmek almaktan vazgeçip o küçük tencereyi satın almış...” (Binyazar, 2005, s. 74-75).

Rastlantısal olayların neden-sonuç ilişkisi içinde sunulması

Kaynak masalların olay örgüsü genellikle rastlantılar üzerine kuruludur. Yeniden yazılan masallar da bu rastlantılar neden-sonuç ilişkisi içinde sunulmaya çalışılmıştır. Durumla ilgili örnekler Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Neden-sonuç ilişkisinin kurulmasıyla ilgili örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Padişah sormuş buna: 'Nohut, çoban mı, alim mi, deveci mi olmak istersin?' 'Ben deveci olacağım.' demiş Nohut-oğlan..." (Boratav, 1969, s. 330).	"... Bir gün oğlana, 'Hangi işte çalışmak istersin Nohut Oğlan?'" diye sormuş. 'Ben mi? Hııı... Bir düşünüyüm... Deveci olmak isterim.' demiş... Padişah, 'Acaba niye deveci olmak ister bu oğlan?' diye düşünmemiş değil, 'Ama o ki öyle istiyor; deveci olsun' demiş..." (Binyazar, 2005, s. 20).
"... Çok fakirmiş. Bunun bir ağada üç altın alacağı varmış. O ağa o köyde değilmiş, uzak bir yerde, bir çiftlikte oturmuş..." (Boratav, 1969, s. 33).	"... Köyün en yoksuluymuş Yarım Hasan. Günlerden bir gün eline üç altın geçmiş. Köyün ağası bunu duymuş, 'Yarım Hasan, o üç altını bana ödünç ver' demiş. Yarım Hasan gönlü bol adam; 'Herhalde darda kaldı da ondan ödünç istiyor ağa' diye düşünmüş. Bir de bir ağaya ödünç para vermenin övücü var köylük yerde; verivermiş elindeki üç altını..." (Binyazar, 2005, s. 41).

Toplumsal cinsiyet rollerinin tanıtılması

Yeniden yazılan masallar, toplumsal cinsiyet rollerinin tanıtılmasında kaynak masallardan farklılık göstermektedir. Özellikle annelik rolü üzerinde daha fazla durulmuş, metinler genişletilmiş, yeni iletiler eklenmiştir. Metinler üzerinde yapılan değişiklikler Tablo 13, 14 ve 15'te örneklendirilmiştir.

Anneler fedakâr, şefkatli ve koruyucudur

Tablo 13. Anne olma rolüne ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
"... Zavallı kocakarı deli olur. O gün de hamur yoğurmuş, beklermiş hamur kabarsın da ekmek yapsın. Çocukların hepsi hamur teknesine saldırmışlar, hamuru yiyip bitirmişler. Kocakarı: 'Ne yapacağım ben bunlarla?' diye düşünürken kocası çiftten eve gelmiş..." (Boratav, 1969, s. 327).	"... Ekmek yapmış, pişmeden kapışmışlar... Çorba pişirmiş, soğumadan içmişler... Kadın dipte köşede ne varsa bulup çıkarmış, çocuk nohutların karnını doyurmuş. Karınları doyan nohut çocuklar mışıl mışıl uyumuşlar..." (Binyazar, 2005, s. 15).
-	"...Anne her gün evden çıkmadan: 'Yavrularım, kuzunun düşmanı çöktür, kim çalarsa çalsın sakın kapıyı açmayın!'" (Binyazar, 2005, s. 25).

"... Neyse, köylü delikanlılar onun odununu da kesip eşeğe yüklemişler..." (Boratav, 1969, s. 186).	"... Arkadaşları, anası üzülmeyin diye aralarında imece yapıp Üşengeç için de odun toplamışlar, eşeğe yüklemişler..." (Binyazar, 2005, s. 50).
"... Allahın emri üzere, Boz-Yılanın kavli üzere, beni kulübeme götürsünler..." (Boratav, 1969, s. 188).	"... Daha 'Şahmeran!' demeden boz yılan dikilmiş karşısına. 'Dile dilediğini...' 'Anamı özledim, beni anama ulaştır!...' (Binyazar, 2005, s. 53).
-	"... Anası da biliyor durumu, ama ne yapsın!..." (Binyazar, 2005, s. 49).
"... Her gün oğlan ormana oduna gidermiş. Sırtında odun taşımış..." (Boratav, 1969, s. 251).	"... Yoksul ana yün örür, Keloğlan odun keser, onları satıp kıt kanaat geçinirlermiş..." (Binyazar, 2005, s. 130).
-	"... 'Sana acımayacağım, Kel akılsız! Kendin yaptın kendin buldun!' demiş anası, yine de ıslak bez getirip elinin, yüzünün kanını silmiş..." (Binyazar, 2005, s. 136).

Ev içi işler kadın tarafından, ev dışı işler erkek tarafından yapılır

Tablo 14. Kadın ve erkeğin ev işi dağılımına ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	"... Ertesi gün baba çift sürmeye gitmiş, ana da ev işlerine koyulmuş. İnekleri, koyunları sağmış, ahırını temizlemiş, sütü kaynatıp yoğurt çalmış..." (Binyazar, 2005, s. 16).
-	"... Kadın evde çalışırken kocası tarlada çift sürüyormuş..." (Binyazar, 2005, s. 14).

Çocuğun aile içindeki konumunun vurgulanması

Tablo 15. Çocuğun aile içindeki konumuna ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	"... Ah bir kalbur dolusu çocuğumuz olsaydı da biz de yalnızlıktan kurtulsaydık..." (Binyazar, 2005, s. 14).
-	"... Çocuğun biri, ikisi, üçü, dördü iyi de..." (Binyazar, 2005, s. 15).
-	"... İçlerinden, 'Nohut, mohut, gene de çocuk işte' diye geçirip sevinmişler bile."

	(Binyazar, 2005, s. 16). “... Gıldır, gıldır (yuvarlacık) nohudum, ana kurban sana, hadi şu ekmeği al da babana götür, oğlunun aş getirdiğini görüp sevinsin baban” demiş...” (Binyazar, 2005, s. 17).
	“... Çalışmaktan kan ter içinde kalan babası Nohut Oğlan’ın getirdiklerini iştahla yemiş... İçinden de ‘Bir insanın oğlunun olması ne iyi şey’ diye düşünmüş...” (Binyazar, 2005, s. 17).

Anne ve babaların çocukları üzerinde çeşitli yaptırımları olabileceğinin vurgulanması

İncelenen masalların genelinde anne ve babalar çocuklar üzerinde söz hakkına sahiptir ve otoriteleri sarsıldığında çocuklarını cezalandırma eğilimi göstermektedir. Bu durum değiştirilmiş masalarda daha fazladır. İlgili örnekler Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Anne babaların çocuk üzerindeki yaptırımlarına ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	“... Kalk ulan yerinden! Tepemi attırma beni, eşek sudan gelinceye kadar döverim şimdi seni!...” (Binyazar, 2005, s. 49).
“... Anası kızmış, kızına bir temiz dayak atmış...” (Boratav, 1969, s. 255).	“... A kızım, akılsız kızım! Boyun devrilsin! Boyu uzayıp aklı kısa kalan kızım... Biliyorum başıma gelecekle, bir gün koca diye de bir odunu bulup dikileceksin başıma! Evde aş yok, ekmek yok, ben ne yaparım şimdi bu kuru tencereyle?...” Bağırarak kalsa neyse, kızına temiz bir dayak atmış. Dayakla kalsa iyi, tencereyi tuttuğu gibi sokağa fırlatmış. O öfkeyle, yatağa girip başına yorganı çekmiş. Kız yaptığına bin pişman, sabaha kadar ağlamış. Ama olmuş bir kere...” (Binyazar, 2005, s. 75).

Evliliğin toplumsal yaşam içindeki konumunun vurgulanması

Tablo 17. Evliliğin toplumsal yaşam içindeki konumuna ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	“... Utanıyorum söylemeye ama ağzımdan çıktı bir kez, söyleyeceğim; bir de beni

	evlendir..." (Binyazar, 2005, s. 22).
-	"... Erkeğini yaratan Allah dışını de yaratmıştır; ararsan bulursun. Sen düğün hazırlıklarına başla, ötesi kolay..." (Binyazar, 2005, s. 23).
-	"... Haklısınız çocuklarım; kız dediğin, çağı geldiğinde evini, ocağını kurmalı..." (Binyazar, 2005, s. 142).

İyi insan olmanın kazançlarının; kötü insan olmanın zararlarının vurgulanması

Yeniden yazılan metinlerde kaynak metinlerde yer almayan bazı öğretiler mevcuttur. Bunlar genellikle iyi ve dürüst davranışların sonuçlarının insana kazanç sağlaması, haksızlıkların ve kötü davranışlarınsa insanı zarara uğratması üzerinedir. Öğreti örnekleri Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. İyi veya kötü insan olmanın sonuçlarına ilişkin örnekler

Kaynak metin	Değiştirilmiş metin
-	"... Konağı kurtarayım diye oraya koşup giden ağa da ateşler içinde kalmış..." (Binyazar, 2005, s. 46- 47).
-	"... Ağanın yandığını gören köylüler, Yarım Hasan’ın yanına yaklaşıp ‘Allah senden razı olsun, bizi bir beladan kurtardın!’ demişler, ‘gel gitme, bundan böyle ağamız sen ol...' (Binyazar, 2005, s. 47).
-	"... Vallahi seni çok sevdim, senden korkusuz adam görmedim şu yeryüzünde... Fısıltımı duyan kaçacak delik ararken, beni görünce sen gözünü kırpmadın! Bak, sana söyleyeyim; kimseyi dinlemez sokarım da yiğit karşısında dururum. Atalarımız, ‘İsıramayacağın eli öp’ demişler. Yiğitmişsin be Üşengeç! Hadi, dile benden ne dilersen?..' (Binyazar, 2005, s. 51).
-	"... Bak, Keloğlan, durmadan çalışıyorsun, işini iyi biliyorsun. Bu yüzden seni çok sevdim de ondan verdim bu kutuyu sana..." (Binyazar, 2005, s. 131).

2.3. Anlamsal değişimler

Yazarlar tarafından üretilen masallar, bir yönüyle halk masallarının genel özelliklerini koruyup toplumcu bir bakış sunarken diğer yanıyla yazarın bireysel

katkılarını taşır (Petrova, 2017, s. 2). İncelenen hedef metinler üzerinde yapılan değişiklikler, metinlerdeki iletilerin farklılık göstermesinin yolunu açmıştır.

2.3.1. Yeni iletiler eklenmesi

Metinler üzerinde en fazla yapılan değiştirim işlemi genişletme olduğundan, metinlerdeki iletilerin artmış olması beklenen bir durumdur. Genişletmeler sonucunda metinlerden çıkarılabilecek yeni iletiler Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19. Metinlerden çıkarılabilecek yeni iletiler

NO	<ul style="list-style-type: none"> - Anneler şefkatlidir. - Kadınlar ev işlerinden sorumludur, erkekler ise güce dayalı işlerden sorumludur. - Toplumsal düzenin korunması için evlilik önemlidir. - Evlilik için her insan kendine uygun bir eş bulabilir. - Güçlü insanlar gözden düşmemek için hastalık belirtisi olabilecek davranışlar sergilemezler. - Parası olan insan çalışmayabilir.
KAK	<ul style="list-style-type: none"> - Anneler çocuklarını korur.
BSV	<ul style="list-style-type: none"> - Ormanda uyum içinde yaşamak hayvanları mutlu eder. - Yaş almak kişiye olgunluk kazandırır.
YH	<ul style="list-style-type: none"> - Zengin birine borç vermek kır yaşamında övünç duyulacak bir davranıştır. - İyi insanlar kazanır. - Kötü insanlar kaybeder. - Ağalık sistemi kötüdür. - İnsan hakkından fazlasını istememelidir.
ÜO	<ul style="list-style-type: none"> - Anneler özlenir. - Korkusuz insanlar ödüllendirilir.

2.3.2. Var olan iletilerin çıkarılması

Sadeleştirilen masallardan büyük söz birimleri çıkarılmamıştır. Bu nedenle metinlerde var olan iletilerden çok azı yeniden yazılanlarda ulaşılacak iletiler arasında yer almamaktadır. Hedef masallarda bulunmayan iletiler Tablo 20'de gösterilmiştir:

Tablo 20. Hedef masallarda bulunmayan iletiler

YH	<ul style="list-style-type: none"> - Bazı durumlarda hırsızlık yapılabilir.
NO	<ul style="list-style-type: none"> - Maddi ve manevi zarara uğrandığında aile üyeleri öldürülebilir.

2.4. Anlatı unsurlarındaki değişiklikler

Bir anlatı türü olarak masalın kendine özgü özellikleri vardır. Masaldaki olayların yaşandığı zamanın belli olmaması ve bu belirsizliğin genellikle metnin başlangıcında

vurgulanması, insanların ve hayvanların yanında doğüstü varlıkların da masal kişisi olabilmesi, birbirini tekrarlayan olay örgüsü, belirsiz geçmiş zaman kullanımı ve anlatıcının okurla konuşabilmesi bu özellikler arasında gösterilebilir. Bu başlık altında yeniden yazılan masallar üzerinde yapılan değişiklikler tür özellikleri açısından değerlendirilmiştir.

2.4.1. Metne kişiler ekleme veya metindeki kişileri değiştirme

Kaynak masallardan üçünde yapılan genişletmeler metinlerin olay örgüsünü de etkilemiş, yeni kişilerin masallara dâhil olmasının yolunu açmıştır. Tablo 21'de adı bulunan üç masalda ise kişilerinin özellikleri değişmemekle birlikte adları değiştirilmiştir.

Tablo 21. Masallardaki kişilerle ilgili değişiklik örnekleri

Masalın adı	Eklene kişi/kişiler
YH	Yaşlı köylü
BSV	Yaban domuzu
NO	Ahırcıbaşı Çoban Nohut Kız
Masalın adı	Değiştirilen kişi/kişiler
YH	Yarım Horoz- Yarım Hasan Canavar-kurt
KAK	Ayşe-Kınalı Fatma-Pamuk
ÜO	Boz Yılan-Şahmeran

2.4.4. Metnin olay örgüsünü değiştirme

Masallar üzerinde yapılan değişiklikler olay örgülerinin de değişmesine sebep olmuştur. İncelenen masallardan Nohut Oğlan, Yarım-Hasan, Dev Baba'nın olay örgüsü değiştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda Nohut Oğlan masalının olay örgüsü ile ilgili karşılaştırmalar gösterilmiştir:

Tablo 22. Olay örgüsünde değişiklik yapılmış bir masal örneği

1- Çocuğu olmayan yaşlı kadın nohut ayıklarken ayıkladığı nohut sayısınca çocuğu olmasını diler.	1- Çocuğu olmayan yaşlı kadın nohut ayıklarken ayıkladığı nohut sayısınca çocuğu olmasını diler.
2- Nohutlar çocuğa dönüşüp evdeki yemekleri yerler. Kadın bu durumdan rahatsız olur.	2- Nohutlar çocuğa dönüşüp evdeki yemekleri yerler. Kadın bu durumdan rahatsız olur.
3- Karı-koca çocuklardan kurtulma planı yaparlar. Kadın çocukları kızgın suda öldürür.	3- Karı-koca çocuklardan kurtulma planı yaparlar. Adam çocukları tarladaki toprağa atar, çocuklar nohuta dönüşür.
4- Nohut çocuklardan en açığöz olanı kaçarak kurtulur.	4- Nohut çocuklardan biri kalburun deliğine sıkışır.
5- Anne çocuğu öldürmeyeceğine söz verince barışırlar.	5- Anne ve baba, kısmet böyleymiş, diyerek çocuğu kabullenir.

6- Nohut oğlan babasına yemek götürmek için eşeğe binerek tarlaya doğru yola çıkar.	6- Nohut oğlan babasına yemek götürmek için eşeğe binerek tarlaya doğru yola çıkar.
7- Nohut oğlanın karşına bir pekmezci çıkar. Çocuğu fark etmeyen pekmezci semere bağlı pilavı yemeye başlar.	7- Nohut oğlanın karşına bir pekmezci çıkar. Çocuğu fark etmeyen pekmezci semere bağlı ekmeği pekmezle birlikte yemeye başlar.
8- Nohut oğlanın kendisini uyarması üzerine korkudan ölür.	8- Nohut oğlanın kendisini uyarması üzerine kendisini cin çarptı sanıp olduğu yere yığılır.
9- Nohut oğlan tarlaya ulaşır ve öküzle tarlayı sürmeye başlar.	9- Nohut oğlan tarlaya ulaşır, babası dinlenirken öküzle tarlayı sürer. Bu sırada nohut kardeşleriyle şakalaşır.
10- Oradan geçen padişah oğlanı babasından satın alır.	10- Oradan geçen padişah oğlanı babasından satın alır.
11- Nohut oğlan padişahın cebini delerek düşen paraları babasının almasını sağlar.	11- Padişahın bir kese altın alan çiftçi işini bırakıp evine gider.
12- Padişah oğlana çoban, âlim veya deveci olabileceğini söyler, oğlan deveci olmak ister.	12- Padişah oğlana ne iş yapacağını sorar, oğlan deveci olmak ister. Padişah neden deveci olmak istediğini anlamaz fakat develeri verir.
13- Nohut oğlan develeri otlatırken bir deve tarafından yenir.	13- Nohut oğlan develeri otlatırken bir deve tarafından yenir.
14- Padişah tüm develeri kesse de oğlanı bulamaz.	14- Padişah adamlarına oğlanı bulamazlarsa kellelerinden olacaklarını söyler. Ahırcıbaşının çabalarına rağmen oğlanı bulamazlar.
15- Nohut oğlan develerden birinin ciğerinde fakir bir kadına verilir.	15- Nohut oğlan develerden birinin ciğerinde fakir bir kadına verilir.
16- Kadının yolda tuvaleti gelir; Nohut oğlan onu kıyafetini düzeltmesi için uyarınca korkup kaçar.	16- Kadın ciğeri yıkarken oğlan içinden çıkıp gider.
17- Nohut oğlan, yoldan geçen iki hırsızın konuşmalarına kulak misafiri olur. Ben de size yardım edebilirim, der ve onlara katılır.	17- Nohut oğlanı, yoldan geçen iki hırsız fark eder ve hırsızlık yapması için yanlarına alırlar.
18- Gece olunca hep birlikte bir mandıraya girip iki kuzu çalarlar.	18- Gece olunca hep birlikte bir ağla girerler. Nohut oğlan yüksek sesle konuşarak çobanın hırsızları yakalamasının yolunu açar.
19- Kuzuları yiyecekken Nohut oğlan su getirmeye gider ve çiftçi tarafından yakalanmış gibi bağırır.	19- Çoban oğlana, benden ne dilersin, diye sorar. Oğlan onun çocuğu olmak istediğini ve evlenmek istediğini söyler.

20- Hırsızlar kaçar, yemekler oğlana kalır.	20- Çoban, ona uygun bir gelin bulamayacağını söyler.
-	21- Nohut oğlan çobandan düğün hazırlığı yapmasını ister.
	22- Nohut oğlan yanında kendisi gibi küçük bir gelinle düğünde bulunur; fakat onları çobandan başka gören olmaz.

Tartışma ve sonuç

Masallar, özellikle çocuklar için anlatılmış veya yazılmış değildir. Bu yüzden masalların öğretici olmak, bilgi vermek, rastlantısal olmayan mantıklı bir olay örgüsüne sahip olmak gibi kaygılarla anlatıldığını düşünmek mümkün değildir. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin ise aksine, abartılmış rastlantısallıktan uzak, neden-sonuç ilişkileri üzerine kurulu, mantıklı bir olay örgüsüne sahip olması gerekir. Çünkü kitapların, çocuklara yaşamlarında karşılaşılabilecekleri olayları ve bu olaylar arasındaki bağlantıları, yani neden-sonuç ilişkilerini anlayabilmelerinin yolunu açması beklenir (Sever, 2012, s. 198). İncelenen masallardan çocuk okurlar için yeniden yazılmış olanlarda genel olarak bu beklentilerin karşılanmaya çalışıldığı görülmüştür. Yeniden yazılan masallar üzerinde yapılan genişletmelerde çoğunlukla metindeki olaylar bir sebebe bağlanmış, metinlere eklenen betimlemelerle çocuk okurların edebî zevk kazanmalarına olanak tanınmıştır.

Masalların şiddet de dâhil olmak üzere hemen her durumu konu edinmesi doğaldır (Neydim, 2020, s. 27). Baş'ın (2012, s. 129) Türk masallarındaki söz varlığı üzerine yaptığı çalışmanın sonucuna göre masallarda şiddet içeren sözcükler kullanım açısından üst sıralarda yer almaktadır. Saltık (2016, s. 361) da derlenmiş masalları incelediği araştırmasında masallarda şiddetin bir sorun çözme yolu olarak gösterildiğini ifade etmektedir. Çalışmaların sonuçlarına benzer şekilde Boratav'ın (1969) derlediği masallarda sıklıkla şiddet içeren sözcüklerin kullanıldığı saptanmıştır. Binyazar (2005), masalları yeniden yazarken şiddet içeren sözcükleri kısmen; argo sözcükleri ise tamamen değiştirmiştir. Metinler üzerinde yapılan değiştirmelerin bu açıdan çocuk okurlara uygun okuma materyalleri üretmek amacını karşıladığı söylenebilir.

Kaynak masallarda kahramanların fiziksel ve kişisel özellikleri üzerinde pek fazla durulmamıştır. Çocuklar, okudukları kitaplardaki kişilerle özdeşim kurdukları ve onları zihinlerinde canlandırdıkları için fiziksel ve kişisel özellikler iyi geliştirilmiş olmalıdır (Sever, 2012). Masallar üzerinde yapılan genişletmelerin bir bölümünün bu amacı karşıladığı, çalışmada ulaşılan sonuçlardan biridir.

Masallar, anlatıldıkları toplumların gelenek, göreneklerini, inançlarını, sosyal ve kültürel yapılarını gösteren iletilere sahiptir (Helimoğlu-Yavuz, 2009, s. 35). Hem kaynak masallardaki hem de yeniden yazılan masallardaki ileteler okurları, masalların çocukları eğitmede bir araç olarak görüldüğü sonucuna ulaştırmaktadır. Bu sonuç yeniden yazılmış masallarda daha fazla hissedilmektedir. Kaynak metinlere yapılan ve genişletme başlığı altında gösterilen eklemelerin büyük bir bölümü çocuğa toplumun bir parçası olduğunu vurgulamaya, toplum içinde hoş görülen davranışları tanıtmaya, toplumsal cinsiyet rollerini aktarmaya yöneliktir. Cinsiyet rollerinin metinlerle benimsetilmesi, dinî ve mitolojik metinlerle birlikte masalların ortaya çıkış amaçları arasında gösterilir (Neydim, 2020). Bu sebeple hem kaynak hem de değiştirilmiş masallarda toplumsal cinsiyet rollerinin aktarılması şaşırtıcı bir sonuç değildir.

Sembolik olarak masallar, çocukların kaygularının ve bilinç dışı dürtülerinin en açık ve belirgin temsilidir. Bu sebeple çocukları ebeveynleri ile olan çatışmalarına çözüm bulmak için hayal güçlerini keşfetme konusunda teşvik edebilirler (Zipes, 2002, s.185). Değiştirilmiş metinlere yapılan eklemelerin büyük bölümünün kadınların annelik rolünü öne çıkarıcı özellikler kazandırma konusunda yapılmış olması çalışmada ortaya çıkan dikkat çekici bir sonuç olmuştur. Bunun yanı sıra değiştirilmiş masalların bir bölümünün sonu kaynak masallardan farklı olarak evlilikle bitmekte, evlilik bir tür mutlu son olarak gösterilmektedir. İyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılması masalların tür özellikleri arasında gösterilse de incelenen kaynak masalarda böyle bir duruma rastlanmamıştır. Yeniden yazılan masalların ise bu kaygıyla kaleme alındığı görülmüştür. Bu değişiklik de çocuk eğitimine yönelik bir tercih sayılabilir.

Yazılı metinlerin dilsel olarak sadeleştirilmesi, ana dili metnin dilinden farklı olan bir okurun metni anlamasını kolaylaştırabilir. Bununla birlikte metnin dilinin sadeleştirilmesi, okurların bilmediği birçok dilsel ögenin metinden çıkarılması ile sonuçlandığından, metinden elde edilecek dilsel kazanımları sınırlandırabilir (Yano, Long ve Ross, 1994, s. 189). Yapılan bir çalışma, öğrencilerin bir metni anlama, genel bir fikir edinme veya önemli bir bilgiye ulaşma amacıyla okudukları metinlerin basitleştirilmesine gerek olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte, kimi metinlerin sadeleştirilmesi, anlamayı ve hatırlamayı olumsuz etkileyebilir. Sadeleştirilmiş bir metni dil odaklı bir amaçla okuyan bir okurun anlayabileceği kelime sayısı artabilir. Fakat okurun anladığı kelime sayısının fazla olması, onun kelimeler arasında uygun kavramsal bağlantıları kurabileceği anlamına gelmemektedir (Young, 1999, s. 361). Okurların sadeleştirilmiş metinlerde karşılaştıkları ve anlamını bilmedikleri kelimelerle başa çıkabilmeleri için çeşitli beceriler geliştirmeleri gerekir. Okur anlamını bilmediği bir kelimeyle karşılaştığında, bu kelimenin taşıdığı bilgiye belli bir amaç için ihtiyaç duymuyorsa kelimenin anlamını öğrenme ihtiyacı da duymayabilir. Kelimenin anlamını bilme ihtiyacı duyuyorsa anlamı tahmin etmek için bağlamdan yararlanmaya çalışabilir fakat bağlamdan bir sonuç elde edemeyebilir. Böyle bir durumda okur, sözlüğe başvurabilir. Bununla birlikte, kelimenin anlamına, eğitiminin de desteğiyle, bağlamdan yola çıkarak ulaşabilir (Honeyfield, 1977, s. 437). Masalların yeniden yazımında çocukların anlayamayacağı eski sözcükler yerine günlük hayatta daha çok kullanılan karşılıkları tercih edilmiş, bir tür dil içi çeviri yapılmıştır. Bu, çocukların metni anlamalarını kolaylaştırabilir. Kimi yerlerde ise çocukları sözlük kullanımına teşvik edecek *muştucu, ilenmek, imece, kelep* gibi günlük dilde rastlanması zor öz Türkçe sözcükler eklenmiştir.

Metinlerin sadeleştirilmesine yönelik görüşler, sadeleştirilmiş metinlerin daha az karmaşık söz ve söz dizimi yapıları içermesine ve böylece daha anlaşılır ifadelerin ortaya çıkmasına yöneliktir. Bu görüşler doğrultusunda sadeleştirilmiş metinler, daha sık kullanılan kelimeleri ve daha basit yapıdaki cümleleri içermektedir. Bu görüşlere itiraz edenler, metinlerden karmaşık dilsel özelliklerin ve bağlama unsurlarının çıkarılmasının metnin tutarlılığına zarar vereceğini savunmaktadırlar. Sadeleştirmede sezgisel yaklaşımlara ilişkin süreçler, kişilere göre önemli ölçüde farklılık gösterebilir. Bu sebeple sezgisel yaklaşımın esas alındığı bir sadeleştirme sürecinde dikkatli bir değerlendirme yapılmalı ve sadeleştirmenin olumlu ve olumsuz etkilerinin farkında olunmalıdır (Crossley, Allen ve McNamara, 2012, s. 92-106). Kaynak metinlerde yer alan uygunsuz sözcükler metinlerden çıkarılmasına rağmen iki masalda -kaynağında yer almamasına karşın- çocuklar için uygun olmayan sözcükler olduğu saptanmıştır. Bu durum, metinlerin yeniden yazımında belli bir yönteme bağlı kalınmadan sezgisel değişikliklerin de yapıldığı sonucuna ulaşılmasının yolunu açmıştır.

Metinlerde konu değişikliğine gidilmemiştir. Bununla birlikte olay örgüsüne yapılan eklemeler metinlerin iletilerine etki etmiştir. Metinler üzerinde bilerek yapılan biçim değişikliklerinden dolayı ortaya çıkan anlam farklılıkları *rastlantısal*dır (Aktulum, 2000, s. 142). Geleneksel anlamda sadeleştirme; dönüştürme, başka kelimelerle ifade etme gibi tekniklerle söz diziminin ve söz varlığının sınırlandırılmasını içermektedir. Bu teknikler metnin bilgi yoğunluğunun azalmasına sebep olmaktadır. Kısıtlı söz dizimleri, belli bir bilgi yükünün iletebilmesi için yetersiz olabilir. Bununla birlikte söz dizimine ve söz varlığına odaklanan okur, iletişimsel yapıyı fark edemeyebilir. Okurun iletişimsel yapıya, dolayısıyla dilden çok içeriğe daha çok odaklanması, söz dizimi ve söz varlığı konusunda daha sezgisel yaklaşım benimseyebilmesi için sadeleştirmede değişikliklere gidilebilir. Bağlam yardımıyla bilinmeyen anlamlara ulaşma, gerçekçi okuma amaçları belirleyerek metne bu seçicilikle dikkat gösterme, iletişimsel yapıyı tanıyabilme gibi becerilerin geliştirilmesi, okurun sadeleştirilmemiş metinlerle daha erken başa çıkabilmesini kolaylaştıracaktır (Honeyfield, 1977, s. 439-440). Sadeleştirme işlemi, metnin özgün dokusuna zarar verebilir ve anlamayı olumsuz etkileyebilir. Bu olumsuzlukların ortaya çıkması, metinden cümlelerin veya kelimelerin çıkarılmasından veya okur düzeyinin üzerinde olduğu düşünülen, farklı anlamlarda kullanılan kelimelerin değiştirilmesinden kaynaklanabilir (Bakan-Aktaş ve Ay, 2021, s. 100). İncelenen masallar üzerinde yapılan genişletme ve sadeleştirmeler okurların ulaşabilecekleri bazı iletilerin kaybolmasının veya yeni iletilerin ortaya çıkmasının yolunu açmıştır.

Bir anlatı türü olarak da değerlendirilen masalarda zaman belirsizliği, mekânlar ve anlatıcı korunmuştur. Bununla birlikte yeniden yazılan masallardan bazılarında kişiler eklenmiş veya var olan kişilerin adları değiştirilmiştir. Ad değişikliklerinin insanlara hayvan, hayvanlara ise insan adı verilmesinin çocuklara karmaşık gelebilme ihtimalinden kaynaklandığı düşünülebilir. Yeniden yazılan metinlerden birinde “masal dünyasında yırtıcı hayvan” olarak kullanılan (TDK, 2005, s. 347) *canavar* sözcüğü *kurt* olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğin sebebi, çocuk okurlar için tanıdık olan kurt imgesini kullanarak onların masala olan ilgisini artırmak olabilir. Metinler üzerinde yapılan değişiklikler masalların tür özelliklerini etkilememiştir.

Kaynakça

- Acıpayamlı, O. (1978). *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları: 442, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aktulum, K. (2000) *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Aktulum, K. (2013). *Folklor ve Metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Arıcı, A. F. (2004). Tür Özellikleri ve Tarihlerine Göre Türk ve Dünya Masalları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 26, 159-169.
- Ayverdi, İ. (2008). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bakan-Aktaş, H. ve Ay, S. (2021). Yabancı Dil Öğretiminde Geleneksel Metin Sadeleştirme Yaklaşımına Karşı Metindilbilimsel Sadeleştirme Önerisi: Bağlılık ve Bağdaşık Kavramları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 94 – 102.
- Baş, B. (2012). Türk Masallarının Söz Varlığı Üzerine Bir Değerlendirme. *Milli Folklor*, 24(93), 125-134.
- Berk, Ö. (2012). Diliçi Çeviriler: Mai ve Siyah. *Dilbilim* (14), 139-149.
- Bettelheim, B. (2020). *Masallar Ne Anlatır*. İstanbul: Sfenks Kitap.
- Binyazar, A. (2005). *On Beş Türk Masalı*. İstanbul: Can Yayınları.

- Boratav, P. N. (1969). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1999). *Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2021). *Zaman Zaman İçinde*. İmge Kitabevi.
- Chandrasekar, R. - vd. (1996). Motivations and Methods for Text Simplification. 16. *International Conference on Computational Linguistics, 1996, Copenhagen, Denmark, 1041-1044*.
- Crossley, S. - vd. (2012). Text simplification and comprehensible input: A case for an intuitive approach, *Language Teaching Research, 16(1)*, 89-108.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İzmir: Tudem.
- Durmuş, M. (2013). Metin Değiştirimin Dilbilimsel Süreçleri Üzerine. *The Journal of Academic Social Science, 6(4)*, 391-408.
- Ewig, U. (1990). Masal, Masal Araştırması ve Masal Derlemesi Üzerine. (çev. Zeki C. Arda). *Millî Folklor, 6*, 2-10.
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Remzi.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2009). *Masallar ve Eğitsel İşlevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Honeyfield, J. (1977). Simplification. *TESOL Quarterly, 11*, 431-441.
- Neydim, N. (2020). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bilgiyolu Kültür.
- Ölçer-Özünel, E. (2011). Yazının İzinde Masal Haritalarını Okuma Denemesi: Masal Tarihine Yeniden Bakmak. *Milli Folklor, 23(91)*. 60-71.
- Petrova, N. V. (2017). Modifications of Original Texts of Fairy Tales. *Sciences Journal of Volgograd State University Linguistics. 16(3)*.
- Sakaoğlu, S. (2010). Türk Masal Tipleri Kataloğu Taslağı Üzerine. *Milli Folklor, 11(86)*, 43-49.
- Saltık, O. (2016). *Derlenmiş Masallar ile Kurgulanmış Masalların Çocuğa Göreliği*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi-1*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem.
- TDK (2005). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezel, N. (1990). *Türk Masalları - I*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yano, Y. - vd. (1994). The Effects of Simplified and Elaborated Texts on Foreign Language Reading Comprehension. *Language Learning, 44*, 189- 219.
- Yavuz, D. (2019). Çocuk Edebiyatı ve Kültürel Semboller. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(4)*, 175-184.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Young, D. J. (1999). Linguistic Simplification of SL Reading Material: Effective Instructional Practice? *The Modern Language Journal, 83(3)*, 350-366.
- Zipes, J. (2002). *Breaking the Magic Spell: Radical Theories of Folk and Fairy Tales*. Lexington, KY: University Press of Kentucky.